

Korinin dnevnik

December

4. XII.

Na dan prije **nona** od jutra pečemo medenjake koje poslijepodne nosimo u kuću svekrve Pomponije Mlade. Njima je danas pripala čast da budu domaćice svečanosti božice koju nazivamo „Dobrom” (*Bona Dea*) jer se njezino ime ne spominje, barem ne među muškarcima. Zato nas zabavlja kad oni pogađaju je li ta božica plodnosti, ženske dobrobiti i očuvanja naroda, uistinu Fauna, žena proročkog boga Fauna, ili možda inačica frigijske majke životinja i ljudi, Kibeles, ili oblik božice obilja, Ope, ili sama šutljiva božica Zemlja (*Tellus*), i tako dalje. Doduše, tek će za tri dana proći trideset dana od smrti moga svekra, kada će muž održati pogrebne igre s deset pari gladijatora, jednom tragedijom i jednom komedijom, ali za mene kao ženu bi ionako bilo sramotno da budem prisutna na njima. Stoga smo zajedno odlučili da ipak proslavim današnju svetkovinu kako bih zaštitila i svoje zdravlje i našu obitelj. Kad smo stigle, Mlada je već okitila kuću vijencima od različitog bilja, izbjegavajući, naravno, mirtu kojom je Faun jednom istukao svoju pijanu ženu. Iz kuće su uklonile sve što je muško, uključujući i mološkog psa Lelapa, jer svetkovini smiju prisustvovati samo žene. Pomponija je u amfori za med donijela ugrijano jako vino koje ćemo piti kad padne noć, a Vestalke su pripremale krmaču za žrtvovanje, posuvši je posoljenom mljevenom pšenicom i odrezavši joj s glave par dlaka koje će baciti na žrtvenu vatru. Uz ležaj prostrt za kip božice iz njenog hrama na Aventinu položili smo i lik zmije koja zbog svlačenja kože označava obnavljanje života, zdjelicu mlijeka za nju, te dio svoje večere za samu božicu. Kasno u noć, dok ležimo prejedene, slušamo vesele pjesme zabavljačica i pijuckamo inače ne baš često nam dozvoljeno vino, povjeravam Pomponiji da sam se u pogrebnom ozračju prošloga mjeseca pogubila u brojanju dana. Njezina iskusna egipatska dadilja ima prijedlog kako da provjerim. Trebam se pomokriti na jednu zdjelicu s ječmom i jednu s pšenicom pa ću znati da nisam trudna ako se ništa ne dogodi. Ako proklija ječam, dobit ćemo sina, dok pšenica nagoviješta djevojčicu. Znam da naš August prezire rastuću popularnost egipatskih običaja i njihovih božanstava (vjerojatno nije nikad prebolio sukob s Kleopatrom), ali mislim da ću ipak pokušati. Pomalo počinjem žaliti za uobičajeno razvodnjenim vinom začinjenim cimetom, medom i paprom, te upućujem tihu molitvu danas slavljenj samozatajnoj zaštitnici žena: neka napokon i moju utrobu učini plodnom.

15. XII.

Loše vrijeme i stalan osjećaj umora sprječavaju me da u ovom veselom mjesecu uživam kao inače. Propustila sam prekjučer, na **ide**, i Cererin lektisternij kod hrama Zemlje, iako sam poslala Mendu s košarom hrane koja će se podijeliti siromašnima. Tu su svečanost žene u mojoj obitelji uvijek marljivo obilježavale, kako bi nas te dvije božice sačuvale od gladi. Tek je danas, na **Konsualije**, osvanuo dan bez kiše i susnježice pa smo muž i ja otišli do Najvećeg cirka (*Circus maximus*) na utrke trkaćih kola, u koja su ovom prigodom iznimno upregnute i mazge. Prije početka utrka Kvirinov je flamen pomeo zemlju s prvog graničnog kamena oko kojeg se kola okreću kako bi razotkrio spremište posvećeno Konsu. Iz njega je izvadio sjeme potrebno za zimsku sjetvu i prinio žrtvu tom bogu koji ga čuva u svojim podzemnim skrovištima.

19. XII.

Noćas je muž došao kući urlajući *Io Saturnalia*, potpuno pijan od falernskog vina iz mračne Mirinine gostionice prepune žena sumnjivog morala, kamo ga je odvuкао prijatelj Kalpurnije da proslave **Saturnalije**, započete prekjučer, gozбом pred Saturnovim hramom na Forumu. Izgubili su dosta na kockanju, ali tješim se da se to vjerojatno neće ponoviti sve do sljedeće godine, jer se muž još drži već zastarjelog običaja da to nije prihvatljivo osim za ove blagdane. Međutim, toliko je mamuran da mu ne želim danas reći kako su mi obje žitarice proklijale: uskoro ću ionako biti sigurnija. Danas, na **Opalije**, središnji dan proslave, odmah smo se ujutro, sjedeći na zemlji i dodirujući je dlanovima, pomolili Saturnovoj ženi Opi neka umnoži naše obilje. Ovih dana sjećamo se Saturnove bezbrižne vladavine, tzv. zlatnoga vijeka kad su svi ljudi bili jednaki, nije bilo zločina, a zemlja je sama od sebe davala sve potrebno. Zato ćemo i sljedeća četiri dana pripremati obroke i jesti zajedno s robovima koji su oslobođeni uobičajenih dužnosti te nose oslobođeničku kapicu i odjeću nas slobodnjaka. Muškarci žrtve prinose otkrivene glave jer se u ovom razdoblju ne moraju osjećati manje vrijednima od bogova. Neće biti suđenja ni kažnjavanja, ni ikakvih javnih poslova, nego ćemo se međusobno posjećivati na gozbama i nositi darove. Već sam za različite ljude pripremila pločice za pisanje, bjelokosne češljeve i igraće kockice, srebrne žlice, miomirise, a pogotovo voštane figurice po kojima je i jedan dan Saturnalija dobio ime *sigillaria*. Veseli me kao i uvijek bezbrižno ozračje ovih dana uz izmjenu poklona i radosne susrete, razgovore i igre.

23. XII.

Posljednji dan Saturnalija obilježavamo i kao **Larentalije**, posvećene Aki Larenciji, „hraniteljici našeg velikoga naroda”, odgojiteljici naših praotaca Romula i Rema. Dan zapravo započinjemo žrtvujući Larima kod kuće, u larariju, a zatim ćemo se

uputiti ka grobovima predaka, osobito svekra koji nas je tako nedavno napustio, da im odnesemo hrane i pića u zdjelicama s probušenim dnom i da provedemo neko vrijeme družeći se s njihovim duhovima i moleći za zaštitu naše rastuće obitelji (da, sad sam već potpuno sigurna da će nas sljedeće godine biti više, ako bogovi budu milostivi). Poslije će Kvirinov flamen u Velabru, na grobu Ake Larencije prinijeti žrtvu njoj, ali i svim Larima, moleći ujedno zaštitu za ovdje pod zemlju spremljeno sjeme i zalihe za zimu. Muž voli ponavljati priču koju smo gotovo svi čuli od svojih baka ili drugih starijih članova obitelji: da je Aka Larencija u mladosti bila prostitutka koja se, nakon noći s junakom Herkulom, na njegov savjet udala za bogatog Etrušćanina. Kad je uskoro postala udovicom, ostavila je svoja imanja i imetak rimskome narodu, a onda postala ženom pastira Faustula koji je našao blizance, sinove Marsa, i odgojio ih kao svoje. Zato se i hvalimo da je vučica (*lupa*, kako nazivamo prostitutke) dojila naše osnivače. Na povratku prišapnem mužu na uho sretne vijesti: mislila sam da ću ostati bez daha koliko me radosno stisnuo, uzeo na ruke i nosio sve do kuće.

flamen – jedan od 15 svećenika u Rimu dodijeljenih kultovima pojedinih božanstava (onaj boga Kvirina jedan je od najuglednijih)

lektisternij – *lectisternium*, „prostiranje ležajeva”, vrsta je obreda kada se kipovi bogova iznose iz hramova i postavljaju na bogato uređene ležajeve pred raskošnu gozbu koja im se prinosi.

ludi funebres – igre koje su se održavale prilikom sprovoda uglednih osoba i obično uključivale gladijatorske igre. Mogle su trajati i više dana, a mogle su se održati i za obilježavanje 30 dana nakon sprovoda kad se prinosi još jedna žrtva Manima, duhovima pokojnih.

mola salsa – posoljena mljevena pšenica koju pripremaju Vestine svećenice, a koristi se prilikom žrtvovanja za posvećenje odabrane životinje

Saturn – otac Jupiterov, bog sjetve i poljoprivrede koji je Rimljane naučio obrađivati zemlju, uzgajati žito, voće i vinovu lozu te graditi zajedničke naseobine. Prikazuje ga se sa srpom u ruci, a najveći mu je hram na Forumu.

Velabrum – udolina kroz koju se s Rimskog foruma spušta prema Tiberu između Kapitolija i Palatina. To je močvarno područje bilo granica do koje je Tiber znao plaviti i tamo je bio jedan od ulaza u podzemni svijet (*mundus*), zapravo spremište za žito sigurno od poplava.

Maja Matasović

Odsjek za hrvatski latinitet

Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu